

G. pisatelj je skrbno nabral tvarino v »Vodnikovem Spomeniku« in drugodi, in brez dvoma je to najpopolnejši slov. spis, kar jih imamo o Vodniku. Nekatere posameznosti utegnejo tudi za marsikakega čitatelja biti nove, tako n. pr. mične anekdote ob koncu knjige (str. 48—52), njegovo stanovanje itd., za kar smo pisatelju zelo hvaležni, ker take drobnosti zelo oživljajo sliko. V tej sliki pa ne obdeluje ene strani obširno v škodo drugi, ki bi bila obdelana pičlo in revno. In ako bi morebiti kdo zahteval kaj več pojasnila o nekaterih razmerah bodisi zunanjih, bodisi notranjih — dušeslovnih (izstop iz samostana, njegovo duhovsko delovanje posebej), pomisli naj, da je knjižica pisana mladini in da se niso smele posameznosti preveč raztegniti. A nečesa bi vendar želel v obilnejši meri: da bi pesmi po svojem duhu in po svoji zvezi bile natančneje razložene, kar imenujemo »analizo« pesmij. Ni pač to prezrto, saj nam pojasnjuje velik del knjižice Vodnikove pesmi. A s celotno in skupno »razkrojbo«, kakor tudi sestavo glavnih mislij, z »duhom« pesnikovim, bil bi gospod pisatelj knjižico vrlo dopolnil.

Ker je knjižica nekako slavnostna knjižica, poveljujoča spomin Vodnikov, zato je tudi pisava vseskozi krepka, nekako vzvišena, slog mnogokrat govornišk ali celo pesnišk. Tu pa tam nahajamo celo preveč pesniške krasote, ako se spominjamo, da imamo tu opis življenja in delovanja. (Prim. str. 54, 55 zgoraj.)

Jezik je lep, čist in pravilen. Vendar ima gosp. pisatelj svoje posebnosti. Trudi se, da bi njegov jezik bil povse domač, naroden in ne tuj. A vendar kopiči tu pa tam preveč samostalnikov in pisava je na nekaterih mestih zaradi tega nekoliko okorna. Včasih ni doslednosti v oblikah (težko — teško, jeden — edin, en, vender, kakor, kolikoršen, kakersen, poskušati, preiskušnja, užigati, — vnet), ker so pač tiskarske pomote. A da izrečemo splošno sodbo: malo izide knjig dandanes, ki bi se tako previdno držale srednje poti med nepotrebnim novotarjenjem in starokopitnostjo.

»Pisava je človeka«, rekel je duhoviti Francoz. To velja tudi o tem delcu. V njem se kaže odločna samostojnost pisateljeva, jasna sodba, unetost za svetinje narodove. Sodba o Ravnikarju se mi zdi pretrda. Vodniku ne vzamemo ničesar, ako pustimo Ravnikarju slavo, da je oče slovenske proze. Oni razlog, s katerim se podpira sodba, ni veljaven. Suum cuique!

Naš gospod pisatelj je še mlad. Da pa ni novinec v slovstveni zgodovini, pokazal je s tem delom. Pač sme po pravici mladino vzbuhati za delo. Želimo iz srca, da bi njegovi opomini našli poslušna srca, želimo pa tudi, da bi gospod pisatelj sam hotel in mogel delovati še dalje narodu v prosveto in slavo. Dvomimo ne kar nič, da hode med tovariši svojega stanú našel obilo sotrudnikov, ki bodo navdušeno in pogumno tako učili, kakor on: biti »značaj, biti kristijan« kakor Vodnik (stran 53). Da, prav to je potrebno dandanes. Vzgojimo mladino za značajnost, za krščansko prepričanje! Ta znak bodi kot pečat utisnen slovenskim slovstvenim proizvodom: »Tako je deloval Vodnik in v tem bodi on vodnik svojemu narodu.« (Str. 54.)

HRVATSKO SLOVSTVO.

(Piše Janko B.)

Hrvatje imajo, kakor smo o tem že pisali, jako obilo raznih biblijotek. Kar čez noč, kakor jesenske gobe, pojavljajo se biblijoteke, ali tako hitro tudi usihajo, izvzemši edino Hartmanovo: „Hrvatsko biblioteko“, katera pa iz drugih raznih vzrokov uspeva, največ pa zato, ker gospoda izdajatelja kaj malo velja. Stavek namreč, kateri je služil že »Domu i svietu« porazdeli v manje oddelke in ga prenese na drugi papir. To se nam kaže malo ne v vseh zadnjih zvezkih te biblijoteke. Vendar naj omenim poleg te še novo biblijoteko, katera je kar čez noč vzrasla, a ta je: „Nova hrvatska zabavna biblioteka“, katero je počel izdajati M. F. Strmecki, in katero bode urejeval Stj. Širola. Jako se bojim, da bode kaj hitro usahnila ta cvetlica, saj je malo nade, da bi jo mogel njen vrtnar, urednik Širola zalivati, okopavati in vzgojevati; — a če usahne, hm! — tudi ne bode smrtnega udarca hrvatski književnosti, kar nam jasno dokazuje 1. zvezek, kateri je zagledal beli svet v tej biblijoteki in katerega naslov slóve: „U dokolici“. Sbirka izvornih erticah i pripovjestih. Napisao Stj. Širola. Sv. I. — 8°. str. 84. — C. 25 kr. Mnogo hrvatskih pisateljev je že poskusilo v erticah svojo srečo, naj omenim samo najboljše: N. Tomaseo, Fr. Mažuranić, Draženović, Kokotović itd. Našega pisatelja ertice, devet jih je po številu, bile so že vse natisnene v raznih podlistkih, pa on je te na željo svojih prijateljev zbral v malo zbirko. On prosi blage sodbe, ker: »ne može vsaki početnik odmah da bude Šenoa; ali je uvjeren, da su zanimive, jer su sve već i objelodanjene bile«. ertice so razne, ali kaj navadne vsebine, nekatere dosti temne in nerazumljive, a najslabejša je izvestno karakteristična slika: »Pustinjak«, v kateri se slika živinsko, razuzdano ponašanje starega grešnika in katera bi morala povse izostati, ker take hlatne slike niso za književnost. Izvestno ni tako lahko napisati dobre ertice, kakor nekateri mislijo, in ni že vsako čirečaranje ertica, nego treba tudi mislij.

Omenil sem popreje »Hrvatsko biblioteko«, katera je nedavno izdala več knjižic, o katerih pa ne bodem vseh govoril, ker so največ prevodi, brez kake posebne vrednosti, nego samo o dveh. Prva je pripovedka Eugena Kumičića (Jenio Sisolski): „Preko mora“ (Hrv. bibl. št. 41—45.) — 8°. str. 157. — C. 75 kr. — Pisatelj, jako znamenit pripovedovalec, podal nam je tu krasno pripovedko, katera se vrši na otoku Kresu, na obalih sinjega morja. Naj omenim, da je pisatelj v nekaterih svojih pripovedkah (Olga i Lina, Gospodja Sabina) veren učeneec Zolin in zvešt nasledovalec njegov, vendar v tej pripovedki, kakor tudi v nekaterih drugih (Jelkin Bosiljak) je popustil nevarni način pisanja in pisal v zdravem realizmu, ker ga obseva svetlo in oživljajoče solnčice idealizma. Tu je pisal res lepó, pikantnih prizorov ogiblje se skrbno, kar ni baš njegova navada, a kjer jih že ne more opustiti, ne slika jih vsaj potanko in skrbno, kakor je delal v nekaterih drugih svojih pripovedkah. Jezik je lep, krepak, opisovanje divnih

naravnih prizorov in okolice, posebno pa morskega življenja jako zanimivo in verno. Pripovedka pretiskana je iz »Doma i svieta«.

Druga knjižica, katera je izšla v tej biblioteki, slóve: „**Darovi svieta**“. Napisal Gjuro Turic (hrv. bibl. štev 55—57). — 8°, str. 133. C. 45 kr. — Tudi ta pripovedka je pretiskana iz »Doma i svieta«. Pisatelj nam riše nadarjenega častnika, kateri se je zaradi nekkih razmeric povrnil v svoj domači kraj v junaško krajino, brez srca in brez vere v boljšo bodočnost, pozabivši v tujini svojo domačijo in svoj jezik. Vendar po malo postane zopet pravi sin junaške svoje domovine, odpové se vojaški službi, postane uradnik, posveti se povse svojemu narodu, postane svetovalec, učitelj in dobronik celi okolici in živi v miru, sreči in zadovoljstvu sê svojo družinico, ljubljen od prijateljev in od hvaležnega naroda. — Namen knjižici je jako lep, čeravno ni prosta vseh napak, ker na nekaterih mestih je premalo zanimiva, pa tudi karakterizovanje oseb se je pisatelju manj posrečilo.

Pred nekoliko dnevi je izdalo akademično društvo »Zvonimir« na Dunaju: „**Zvonimir, almanak hrv. omladine za god. 1889**“: — Velika 8°, str. 286. Ta almanak je moral vsakega rodoljuba razveseliti, ker je jasen dokaz, da tudi mladina, katera bode čez nekoliko let stopila na mesto sedanjih književnikov, deluje in se uri na književnem polju. Almanak je res kaj raznovrsten, ima obilo lepih pesmic, pripovedek in razprav in kaže, da imajo nekateri izmed pisateljev mnogo nadarjenosti. Le o nečem moram žalibože tudi z nejevoljo pregovoriti. Med spisi v tem almanaku se nahaja več mest, ki kažejo, da je dotični pisatelj sramožljivost izgubil. Prebirajočemu taka mesta bode malone vsakemu zrelemu čitatelju zalila rudečica lica, kaj pa še kakemu mladeniču ali pa nepokvarjeni deklici. In kdo nam je porok, da »Zvonimira« tudi taki ne bodejo čitali, saj ga je pisala mladina — mladini. Zeló se čudim, da se hočejo nekateri pisatelji s takim pisanjem svojim čitateljem prikupiti. Taki pisatelji ne podajajo spisov, kateri bi čitateljem duha povzdigovali in srce razveseljevali, podajajo jim pa morilnega strupa, kateri uničuje vse, kar je lepo in vzvišeno, in strasti podžiguje. In žalibože se je ta način pisanja že zeló udomačil v hrvatskem slovstvu in širi se od dne do dne.

Razveselila nas je pa zeló knjižica, katero je napisal duhovnik Ignacij Horat: „**Majka Božja Lurdska**“ — 12°, str. 94. C. 10 kr. Malo pred velikonočjo je izšlo te knjižice deset tisoč iztiskov in vsi ti iztiski so se za tri tedne razprodali, kar je najjasnejši dokaz, da se prosti hrvatski narod, kateremu je knjižica pisana, ne brani knjižice, katera mu gódi, katera je v njegovem duhu pisana. Sedaj je izišlo pa drugo povečano izdanje, v katerem je v kratko opisana zgodovina lurške božje poti, a tej zgodovini dodane so nekateri molitvice in pa do trideset

Marijinih pesmij. Izdanje je jako lepo, okrašeno je sê slikami in pisano v lahko umevnem jeziku, a prosti narod bode pisatelju izvestno hvaležen za to delce. Taka dela nas učé najbolje, kako je treba pisati za narod.

ČEŠKO SLOVSTVO.

(Piše S. Z-g-c.)

Izmed novejših čeških del omenjam: „**Zlati nebeklič**“ upné modlitby křest'anského katolíckého nabozenství 237. puvodní vydání. V Praze. Tisk A. Landfrasa syna. Prod. Fr. Wildmann. — Ta knjižica je zeló priljubljena in najbolj razširjena v narodu češkem. Letos je izšla v 237. izdaji in je v več kot milijon izvodih razširjena po narodu, da ga teši in krepi v nadlogi in ga utrjuje v božji Kristovi veri. Razun sv. pisma in knjige Tomaža Kempčana ni dosegla nobena knjižica takega vspeha. Spisal jo je jezuit Jurij Plachý (1606—1669), brat glasovitega J. Plachýa, junaškega branitelja Starega mesta pražkega v tridesetletni vojski proti Švedom. Knjižica obsega vse, kar je katoliškemu kristijanu treba znati in verovati.

Druga znamenita in zanimiva nabožna knjižica je jezuita Josipa Svobode: „**Katolícká reformace a Mariánska družina**“. V Brně. Tiskem a nákladem papežské knihtiskarny benediktinů rajhradských. — Na kritičen in strogo objektivnen način nam predočuje učenj redovnik borbo katolíške cerkve nasproti nasilju kalvincev, ki so jej pretili s propastjo, obetajoč si zmago. Da bi se stavili lože v bran njihovemu navalu, združijo se v družbo z imenom »Marijanska družba«. Pisatelj nam podaja tedaj v tem (I.) delu zgodovino te znamenite družbe. Knjižica je pisana učeno in zanimivo.

Znani literarni zgodovinar J. Hanuš je napisal zeló zanimivo kritično studijo „**Božena Němcova v živote i spisech**“. Izdala Matices lidu, ročnik XXIII, čislo I. V Praze. 1889. Tu se nam jasno kaže slavna ta narodna pisateljica, in ocenjujejo se njene ne majhne zasluge za češko književnost.

Izšel je prvi zvezek „**Novočeského archiva literarného**“, kateri je počel izdajati vrli pisatelj dr. Fr. Bačkovský. Obsega pa »Rukopis kralodvorský a Zelenohorský« ve světle pravdě podobnem. (1 gld. 60 kr.) Učenj pisatelj je zbral vse, kar je bilo do sedaj za istinitost tega dela pisanega, in ob enem je dal na svetlo mnogo novega in zanimivega o istinitosti teh ostankov. Drugi zvezek bode obsegal »Sebrané básně P. J. Šafařika a Fr. Palackého« z obširno oceno njunih del.

„**Ružné maský**“ básně Jar. Vrhlického. V Praze. 1889. — Razun tega je Jar. Vrhlický prevel Ariostov epos »Orlando furioso« in oba dela »Fausta« Goethejevega.

Čehi hitro napredujejo. Bodisi v časopisih, bodisi v knjigah spravljajo na svetlo res veliko berila. Sevěda je naš pregled le skromen.

